

*ДУА “Асавецкі яслі-сад – сярэдняя школа Мазырскага раёна”
Настаўнік беларускай мовы: Несцярэня Вольга Аляксандраўна*

Успаміны з мінулага

У самай глушы Палесея размешчана вёска Астражанка. Звычайная палеская вёска. І жывуць у ёй звычайныя людзі.

Шмат вятроў прашумела над гэтай вёскай, але яна як стаяла, так і стаіць, не скараючыся нікому.

На нашай зямлі не было такога раёна, дзе б фашысты не палілі вёсак, не рабавалі і не забівалі мірных жыхароў. Сама смерць блукала па вёсках.

Доўгае жыццё падараваў Усявышні Яўгеніі Адамаўне Несцярэня. На сённяшні дзень гэта старэйшая жыхарка вёскі. Жанчына ўжо размяняла дзявяты дзясятак, нарадзілася ў 1925 годзе. Але яе светлай памяці можна толькі пазаздросціць.

Шмат выпрабаванняў выпала на долю гэтай простае працавітай жанчыны. Самым цяжкім стала вайна, якую Яўгенія Адамаўна сустрэла ў пятнаццацігадовым узросце. Тое, што прыйшлося перажыць, не сцерці з памяці: незагойная рана пачынае криваточыць, калі ўзгадваюцца тыя жудасныя дні ваеннага ліхалецця. Холод, голад, пачуццё страху...

Да вайны жылі ў Астражанцы, а як прыйшлі немцы, мы з маці і іншыя аднавяскоўцы збеглі ад ворага ў лес. Хаваліся каля вёскі Магільнае. Жылі ў куранях, побач стаяла санчасць, давялося бачыць шмат параненых байцоў.

Памятаю, што ежу гатавалі на вогнішчы, а салілі яе васьм такім растворам: змешвалі ўдабрэнне з вадою. Яшчэ ўпотайкі капалі бульбу на калгасным полі, гэта было небяспечна. Нямецкі дзор час ад часу напраўляў пражэктары на гэтае поле. Сэрца ад страху заходзілася, калі пападаў свет. Але вельмі хацелася есці. Летам дапамагалі не памерці з голаду грыбы, ягады, шчаўе.

Страшна было, калі пачыналася стрэльба. Уцякалі людзі, хто куды мог. Баі за вызваленне Астражанкі ішлі 18 дзён. Немцы пачалі адступаць. Людзі вярталіся ў вёску. Ад вёскі нічога не засталася – адно папялішча. Жыць таксама не было дзе.

Але самае страшнае было наперадзе. Аднавяскоўцы паведамлілі, што бацька мой загінуў у палоне. Напамінкам аб ім стала толькі кашуля. Яе адзін з вяскоўцаў вяртаў са словамі: “Кацярынка, гэта твайго Адама, забяры, пачыніш, згадзіцца яшчэ...”

Зараз Яўгенія Адамаўна амаль ўжо нічога не бачыць – зрок падводзіць. А васьм успаміны захавала на ўсё жыццё.

Пра Яраца Пятра Ільча, 1929 года нараджэння, успамінае яго дачка Ярац Галіна Пятроўна.

Бацька пайшоў на вайну. Мы, пяць дзяцей засталіся з маці. Самаму малодшаму было чатыры гады...

Калі пачалі паліць Астражанку, мяне адправілі ў Рудню (там жыла мая замужняя сястра) сказаць, што будуць паліць і Рудню. Дабег да першых хат і

бачу: гарыць ужо Рудня. Калі вярнуўся назад мне казалі, што маці маю застрэлілі немцы. Я не мог у гэта паверыць. Аднавяскоўцы паказалі яе. Гора было бязмернае. Я не крычаў ад гора. Я толькі ціха плакаў, а душа крычала. Пазней мне расказалі, як забілі маці. Немцы ўсіх гналі на шлях і далей на Скалодзіну. Маці ўзяла з сабою нейкія пажыткі і цэлую клунку воўны. Па дарозе клунак з воўнай развязаўся і маці пачала яго збіраць. Тут немец даў па маці аўтаматную чаргу.

Прыкота Сарафіна Захараўна, 1928 года нараджэння, так і не змагла забыць жахі жудаснай вайны.

Перад вайною памерлі мае бацькі. Жыла я ў сям’і Прыкоты Пятра. Сям’я была вельмі добрая. Я і цяпер успамінаю толькі добрым словам, хай ім і на том свеце будзе добра.

Першы раз вёску спалілі ў 1942 годзе. Паспелі ўцячы мы ў Астраўцы. Зрабілі на некалькі сямей вялікі курэнь з галля. Пасярэдзіне раскладвалі агонь, каля якога грэліся і на ім гатавалі ежу. Вакол кураня была прывязана худоба. Пазней перабраліся ў Гажарэц. Таксама жылі ў куранях. Калі была аблава, людзі паспелі ўцякці. Худобу немцы ўсю забралі. Перабраліся на раку Убарць. Але і там спакою не было. Калі чуліся стрэлы, то хаваліся ў балота і суткамі ляжалі ў вадзе, закопаныя ў мох.

Перахварэлі тыфам, каростаю.

Дзядзька Пятро пад канец вайны зрабіў хатку, а ў ёй – печ. Дык вось у гэтай печы першы раз спяклі хлеб. Але паесці гэты хлеб не ўдалося: пры адступленні немцы спалілі нашу хату.

З успамінаў жанчыны я даведалася, што не было не толькі ежы, не было і верхняга адзення, босыя хадзілі па мерзлай храпе. Не было каму і лапцёў сплесці. Час быў вельмі цяжкі. Ен усяму навучыў: і лапці плясці, і прасці, і ткаць, і дрвы секчы.

Прайшло 77 год, як скончылася Вялікая Айчынная вайна на тэрыторыі Беларусі. Гэта была самая страшная вайна дваццатага стагоддзя. Сённяшняе пакаленне не ведае жахаў вайны, мы не бачылі спаленых вёсак, не чулі стогнаў параненых. Але мы павінны ведаць, што такое вайна, бо яна прынесла нашым людзям многа страт, пакут, гора, слёз.